

Rendkívül való Toldalék.

A Magyar Kurir 98-dik darabjához.

B é t s.

Néhány napoktól fogva nagy számú terhes szekereket szemléltünk Bétsbe megérkezni, mellyeket a Cs. K. armádához tartozó szekeres loyak vontak, s a mellyekszerentsésen végződött hadakozásnak győzedelmi czimereivel t. i. rész szerént a régebben innét elhordatott ritka mesterségi művekkel, régiségekkel, képekkel, kézírásokkal, könyvekkel s egyéb emlékekkel, rész szerént Cancellariai számos Aktákkal, s nevezetesen az ellenségtől győzedelmes seregeink által elvételte tárgyakkal voltak terheltetve. Ezen utólsóknak hosszú sorait a múlt hétfőn vittek Béts után keresztül nagy sokaságú örvendező nézők között az ágyúöntő műhelyekbe.

Találtatott továbbá a mesterségi ritka tárgyak között, sokféle állatok' plánták', kövek' Physikai instrumentumok' model-lák' könyvek', s egyéb tudományos tárgyak' gyűjteménye is, mellyeket a Cs. K. Felsőge a hasznos tudományokhoz viselendő szeretetből a Cs. K. közönséges kabine-teknek s egyéb tudománybéli közönséges intézeteknek gazdagíttatásokra feles költséggel szereztetett össze.

Mint minden esztendőben úgy most is megnevezetve szemléljük a Bétsi Udvari Német újságban azon érdemes ifiakat, a kik a múlt oskolai esztendőben az itt lévő Universitásnál, tanulásoknak végzése és szoros megvizsgáltság után *Doktori Diploma*val megtiszteltettek. Mind egygyütt 27-ten vannak, kik között néhány hazafi, úgy mint Magyar Országról, *Iványos Ferentz, Kaeftler Mihály, Morauschik András, Pósa Gábor, Rósás Antal, Schoefler Károly, Szabó János*, és Erdélyből, *Mátyus György* betses neveket is, látunk díszeskedni.

Tudósítás A Virgilius Georgiconjának egy Magyar Fordításáról.

En a közelebbi esztendőben a természeti, és gazdasági tudományok körül forgolódván, midőn az új gazdasági írök mellett a régieket is olvasgatnám, és ezeknek, különösen pedig Virgiliusnak a haszonnal párosított gyönyörűségét, és felséges voltát mélyen érezném, nem tudom a Músáknak é, vagy talám inkább a mezők' szelid Isteneinek ságallására, az a gondolat ötlött eszembe, hogy a Virgilius' Georgiconját hat lábú magyar versekbe foglaljam, melly munkához üres óráimban hozza is kezdettem, olyan időpontban, mikor még a Rajnis fordításáról semmit sem tudtam. Akkor még bizonyosnak tarthatam, hogy fordításom figyelmetességet, s talám kedvességet is fog nyerni Hazámfiaink előtt, avagy csak azért is, hogy első lessz a maga nemében; de már most kérdésbe lehet tenni, ha vajyon az én énekemnek a Rajnisé után lenne é valami betse, és kedvessége. Hogy hát erről előre bizonyos lehessen, és ne talám magamnak haszontalan munkát, és költséget okozzak, imé ide tések toldalékul a Magyar Kurir mellé fordításomból annyit, a mennyi annak megítélésére elégséges; melly toldalék, mivel a mai (8. Dec) innep nap miatt, minden sürgetés mellett is, el nem készülhetett, a jövő postanapon fog leküldődni. Azok a T. T. Olvasók, kiknek fordításom tetszeni fog, és azt magoknak megszerezni kívánják, méltóztassanak neveiket kiki a szokott helyen a T. T. Professor és Könyváros Uraknál, kiket ezen fáradságra én is ezennel szívesen megkérek, béiratni, s hozzám legfeljebb is a beállandó új esztendő, első hólnapjának utólsó napjáig frankóztott levélben felküldeni.

Ha a magokat előre jelentőknek száma annyira megy, hogy abból tsinálván

következtetést vevőim számára, legalább 1000 exemplárt nyomtattathatok, úgy, végre hajtom, és kiadom fordításomat; mivel úgyszemint még semmi hivatalban nem lévén, további magam tökéletesítése mellett, erre most a legkedvezőbb időm lesz.

Az árra egy exemplárnak, mellymintegy 15, ilyen nagyságú árkust fog tenni, mint az ide tartozó taldalék, lesszakoknak kik magokat előre jelentik, kiknek is neveik a könyv elébe fognak nyomtatni, 2. fl. 30. kr. másoknak 3. fl. 15 kr; a Subscriberseket összeszedő T. T. Uraknak pedig minden 10-dik exemplárral költségek' és fáradságok' néminémű jutalmul fogok szolgálni.

Most, hogy T. T. Olvasóim verseimet annál helyesebb szempontból nézhesék, főbb réguláimat, mellyekhez tartottam magamat a fordításban, im ide teszem:

1. Hogy verseim könnyen folyók legyenek, minden darabosság, erőltetés, és a szókknak legkissebb olyan szerkeztetése nélkül, melly nyelvünk természetével ellenkezne.

2. Hogy a Szerző értelme minél rövidebben fejeződjönki a fordításban, úgy mindazáltal, hogy a rövideg, a világosság, hathatóságnak, elevenségnek, és az erőltetés nélkül való tiszta 's igaz magyarságnak, a hol együtt meg nem állhatnak, mindenütt feláldozódjon. Ezért is éppen nem kívántam törvényemmé tenni, hogy fordításom az originállal egyenlő számú versekből álljon; a mire egyébaránt nem nehéz lett volna rá menni. Mert lehetett volna p. o. azt, a mi most három versben van, kettőbe szorítani, így: teljen bár kedvetek a mag

Nélkül termő ujj plánták nevelésibe, vagy bár

Öntözgessétek gabonánkat gazdag esőkkel.

másutt ismét így:

Egy helyt búza terem gyönyörű, másnak bora híres;

Egynek az erdeye szép, más kérkedik a legelővel.

hasonlóképpen más sok helyeken két verset egybe, egyet félbe szorítani's a t könnyű lett volna; de úgy a mint most van, éppen az itt elő adott okokon jobb szerettem.

3. Hogy abból a mi a Szerző ideáinak valóságos szépségét és erejét teszi, a fordítás által, ha tsak lehet, semmi el ne vesszen, vagy ha egy felől valami el találana tseppenni, az más felől vissza pótolódjon: Ebből önként foly, hogy olyan szót, melly a dolognak sem valóságos szépséget, sem erőt nem ad, ha a vers úgy hozza magával, elhagyni, vagy helyette másat tenni, vagy illyet oda is tenni a hol nints, a fordításban nem vétek; hasonlóképpen, hogy valamely képet még elevebben nyomni, ha lehetséges, mint van magában az Originálban, nem hiba. Erre a regulára külön példát nem hozokfel, ohajtván, hogy bársak erre, a dologhoz értőknek ítélete szerént, egész fordításom, kezdetétől fogva végéig, egy példa lehetne.

4. Hogy ne a szokat, hanem a dologt fejezzék a fordítás. Ezt mindazáltal cum grano salis kell érteni; mert sokszor nem lehet a szóktól eltávozni úgy, hogy az által a dolog is el ne változzon, haszinté az talám első tekintettel meg maradni láttatik is. Illyen volna, ha valaki így okoskodna, hogy mivel a Georg. I. K. 43--46 verseiben a dolog rövideden ez: *mihelyt az idő nyílik, kezdj a szántáshoz*: tehát néki lehet az említett verseket, semmit sem kötvén magát a szókhoz, szabadon illyen formán fordítani.

Egybe mihelyt az idő nyílik, 's a lenge zephyrkék'

Lágy fúvállását érezvén pesgeni indul
A holt természet, füttyörésszen az ujj ekenyomban

Béresed, és az ugar kezdjen barnúlni utánna.

Mert ha szinte ki jönne is az az értelem ezen versekből, hogy a' szántást olyan jókor el kell kezdeni, mint a' Poéta akarja: mindazáltal éppen nem lenne ez a' Virgilius' fordítása, és nagyon megtsalatközna, a' ki azt hinné, hogy itt, a' szóktól való nagy eltávozás mellett is, a' dólgon, 's a' Szerző' értelmén semmi változás nem esett. Lásd a' Toldalékban a' *b, és 18 jegyzéseket. Én talám nem estem, leg alább nem akartam ezen hibába esni az originál' 7 — 9; 22, 23; 42. 's a' t. verseinek szabad fordításában.

A' mi jegyzéseimet illeti, azokban mind az olyan Olvasókat tekintetbe vettem, kik e' könyvnek megértésére szükséges tudományokban járatlanok, azomban ezt olvasni, és érteni szeretnék, mind pedig a' Tudósokat. Amazokra nézve a' könyvet apróbb szakaszokra osztván, minden szakasznak rövid summáját leírtam, és mind azt a' mi a' könyvben historicum, geographicum, astronomicum, mythologicum, 's a' t. rövideden megmagyaráztam: ezekre nézve a' criticusabb helyeken a' magam vélekedését, kivált ha az minden Magyarázók' értelmétől eltávozik, okaival együtt elő adtam: mind két rendbeliekre nézve pedig, helyei-helyei némelly ritkább magyar szókat, vagy kitételeket 's a' t. megvilágosítottam. Egyébaránt a' jegyzések száma hátrább, hol vagy nem lessz ennyi magyarázni való, vagy a' feljebb valókra lehet utasítani, sokkal kevesebb lessz.

Lehetne még ezeken kívül két különböző szempontot venni fel a' Georgieon' magyarázatjában, t. i. a' Poésist, és a' Gazdaságot. A' mi az elsőt illeti, az egyes poétai szépségeket szorgalmasan megmutogatják ezen munkának Magyarázói elannyira, hogy illyet gyakran még ott is keresnek, és találnak, a' hol valósággal nintsen; de olyan Magyarázó, ki az egész munkának egybe szerkesztését poétai szemekkel felfogná, ki megmutogatná, miket irbatott volna a' Poéta a' gazdaságnak

akkori állapotjához képest, és azokból miket hagyott el, és mi okon, miket válogatott ki, és azokat mitsoda renddel rakta el, egy szóval a' ki mindenütt nyomról nyomra követné azt a' mesterséget, melly ezen munkát a' legnagyobb Poétának remekjévé teszi, tudtomra ugyan még eddig semmi nyelvevén egy síntsen. Éna' magyarázat ezen nemének adtam itt egy tsekély próbáját a' * alatt lévő jegyzéseimben; de mind a' mellett is, hogy ebben a' jegyzésben sok van olyan, a' mit, a' poésistnem tekintvén is, ide tettem volna, de most rövidség okaért ezzel összeszőni alkalmatlansabbnak ítéltém, tsakugyan latni való, hogy ha ez, az egész könyvön végig vivődne, annak tsomóját és árrát felettébb megnevelné. A' mi pedig a' gazdaságot illeti, arra nézve lehetne ezt tenni fő tzeállá a' magyarázatban, hogy az által a' gazdaság' okos principiumait igyekeznők, már a' Tanuló Ifjak között elterjesztetni, és azoknak els méjekbe, itt múlatság és gyönyörködteté közben mintegy belopni és bójátszani. Illyen tzeállból sem magyarázta még a' Georgieont tudtomra senki. Ebben az esetben szükség volna felvévén egyegy szakaszt, P. o. a' szántásról, a' parlagról, a' természetváltoztatásról, 's a' t. ezekről az Ifjaknak jó conceptust formálni, ezeknek okait, tzeállait, hasznait vagy kárait 's a' t. rövideden kifejtetgetni. Erre most a' hely szük volta miatt példát nem adhattam; hanem lehet gondolni a' nélkül is, hogy a' könyvet az illyen jegyzések is nagyon megdrágítanak, 's e' miatt a' fő tzeáll, hogy az közönséggessé legyen, el nem érődhetne. Ez az a' minék meggondolása engemet arra vett, hogy e' két utolsóbb rendbeli magyarázatoknak ki dölgozásáról, melly eleinten szándékom volt, egészen le tegyek.

Irtam Bétsben (a' belső városban az alt Fleischmarkt útszában a' 741-dik szám alatt, az első emeletben) 11. Nov. 1815.

Kerckes Ferentz.